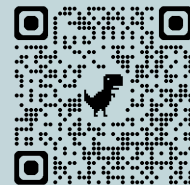

Gezinnen in de spelkamer

Daniëlle Pool,
Speltherapeut
bij ARQ Centrum '45,
afdeling Kind en Gezin

Ze zit met haar twee kinderen in het speelkeukentje in de hoek van de spelkamer. Pizza, taart, hamburgers, broccoli, ze krijgt het allemaal voorgeschoteld door haar dochter. Af en toe komt er een voorzichtige glimlach op haar gezicht, maar verder geeft ze weinig reactie. Haar blik gaat afwisselend van de grond naar haar dochter. Of soms naar haar zoon, die zijn eigen gang gaat in een hoekje van het keukentje. Ze zit met haar rug naar de andere gezinnen toe. Het enthousiasme en vrolijke geklets van haar dochter vormt een groot contrast met het ongemak van moeder. Een te groot contrast? Is dochter aan het compenseren?

Ik kom even bij ze zitten. Ik krijg meteen een overvol bordje met eten van dochter en ik probeer ondertussen een praatje aan te knopen met moeder. Maar naast het zichtbare ongemak is de taalbarrière groot. Moeder komt uit Oost-Afrika. Zowel Nederlands als Engels gaan haar moeilijk af.

Dit artikel geeft een kijkje in de letterlijke en figuurlijke keuken van de ouder-kind dagbehandeling bij ARQ Centrum '45. Deze dagbehandeling is voor ouders met een vluchtachtergrond met posttraumatische stress (PTSS) en/of depressie en hun jonge kinderen en is gericht op het verbeteren van de ouder-kind relatie. Werken met deze gezinnen is uitdagend, maar het samenbrengen van deze gezinnen met verschillende culturele achtergronden in een groep is ook een krachtig middel voor verandering en herstel.

Ouder-kind dagbehandeling (IMH/MFT)

De afdeling 'Kind, gezin en trauma' van ARQ Centrum '45 biedt psychotraumazorg voor kinderen tussen 0 en 23 jaar. Eén van de behandelvormen die hier geboden wordt is de ouder-kind dagbehandeling, met het gedachtengoed vanuit de Infant Mental Health (IMH) en Multi Family Therapy (MFT) als basis. Ouders met PTSS en/of depressie en hun jonge kinderen (in de leeftijd van 0-6 jaar) komen eens in de week een dag naar deze groepsbehandeling. De gezinnen die hier komen zijn gevlucht, of hebben te maken gehad met mensenhandel of huiselijk geweld. Ze ervaren langdurige, chronische en intergenerationele problemen op verschillende gebieden in hun leven.

De groepsbehandeling richt zich op het vormgeven van het ouderschap in moeilijke omstandigheden en met veel actuele stress. Het hoofddoel is het stimuleren van een veilige gehechtheidsrelatie tussen ouder en kind om zo de ontwikkelingsmogelijkheden voor het kind te vergroten. Hier wordt aan gewerkt door het mentaliserend vermogen van ouders en kinderen te vergroten. Daarnaast wordt in de behandeling gewerkt aan het versterken van ouderlijke vaardigheden en beschikbaarheid, en het versterken van de veerkracht van het hele gezin.

Dagprogramma

Eens in de week komen de gezinnen naar onze locatie in Diemen. Na binnenkomst begint de dag met het bespreken van de doelen. Waar willen de ouders hun focus op leggen in het contact met hun kind vandaag? En hoe is het de afgelopen week thuis gegaan?

Vervolgens start het gezamenlijk ouder-kind spel. Dit spel wordt gefilmd en deze videobeelden worden tijdens de oudergroep in de middag gezamenlijk bekeken. Als speltherapeut begeleid ik dit ouder-kind spel samen met mijn collega. We faciliteren dit spel en creëren een zo veilig mogelijke omgeving voor deze ouders en hun kinderen. We bieden spelmateriaal aan dat gedeelde aandacht en gedeeld plezier stimuleert en waar ouder en kind succeservaringen mee op kunnen doen. We ondersteunen ouders bij het vormgeven van het spel en het mentaliseren. Ook bieden we gezamenlijke spelactiviteiten aan, met hechttingsbevorderende spelactiviteiten, bijvoorbeeld uit Theraplay.

Na het ouder-kind spel volgt een gezamenlijke lunch. Dit moment geeft vaak inzicht in welke interactiepatronen er tussen de ouders en hun kinderen zijn ontstaan, juist tijdens dit soort dagelijkse momenten.

Als het weer het ook maar een beetje toelaat gaan we daarna gezamenlijk naar buiten, het liefst naar de speeltuin. Naast het ouder-kind spel in de ochtend willen we ook hier momenten creëren van gedeelde aandacht en plezier. Dat is niet voor elke ouder makkelijk, maar deze momenten van 'gewoon' (spel)plezier zijn van wezenlijk belang voor herstel van onderlinge relaties in deze gezinnen.

Vervolgens hebben de ouders een gezamenlijk middagprogramma en spelen de kinderen nog verder op de groep. Bij dit spel is er specifieke aandacht voor de ontwikkeling van individuele kindvaardigheden, in bijvoorbeeld het samen spelen en emotieregulatie.

In het middagprogramma voor de ouders kijken zij onder begeleiding van een psycholoog/IMH-specialist naar de videobeelden van de ochtend. Deze psycholoog faciliteert het gesprek tussen ouders en laat bepaalde onderwerpen aan bod komen. Steeds aangepast op de persoonlijke doelen en op wat zich die dag voordoet. En ook met steeds terugkerende thema's, zoals de cirkel van veiligheid, co-regulatie en de Window of Tolerance.

Weer start dit gezin de dag met spelen in het keukentje. Een plek die voor hen alle drie inmiddels redelijk vertrouwd lijkt. Dit keer kom ik er niet alleen even bij zitten, maar is er ook een tolk aanwezig op de groep. Ze stelt zich voor aan de moeder en het effect is meteen merkbaar. Niet alleen kan moeder via de tolk meer vertellen, maar ze oogt ook een klein beetje meer ontspannen. Ze lacht wat vaker, ze zit wat meer rechtop. Als we praten over het eten dat zij thuis bereidt en het speelgoed waar haar kinderen thuis mee spelen, heb ik de indruk dat ze de tolk als steun ervaart. De tolk weet precies waar ze het over heeft. De impact van deze live tolk op de groep is zoveel meer dan alleen het vertalen van het gesprek. Ze zorgt ervoor dat de moeder zich veiliger voelt. Dat we meer in contact komen met elkaar. Zo belangrijk bij deze start van de groepsbehandeling.

Multi Family Therapy

De groep bestaat gemiddeld uit vijf verschillende gezinnen. Ze komen uit verschillende landen, spreken verschillende talen en hebben verschillende culturele achtergronden. Maar ze komen hier met dezelfde motivatie. Ze komen voor hun kind. Ze zien dat hun eigen PTSS-klachten en/of depressie effect hebben op hun kind en willen deze cirkel doorbreken.

De geboden behandeling op de groep is gestoeld op de theorie omtrent Infant Mental Health en therapeutische principes vanuit Multi Family Therapy (MFT; Asen & Scholz, 2010). In MFT leren ouders zowel van de therapeuten als van elkaar. Een belangrijk element van de Multi Family Therapy is dat gezinnen erkenning en herkenning bij elkaar vinden. Het zien en ervaren dat er anderen zijn die soortgelijke situaties meemaken. Maar ook het kunnen geven en ontvangen van feedback en steun aan elkaar is enorm helpend.

In de middag bekijken de ouders elkaars filmpjes van het ouder-kind spel. Deze moeder heeft de afgelopen weken nog niet veel gezegd in de oudergroep. Ze vindt het spannend om de videobeelden terug te kijken.

In de ochtend werd er een spelmoment met haar zoon gefilmd. Tijdens dat moment werd haar zoon weer ontzettend boos en worstelde de moeder met hoe ze hierop kon reageren. Maar als de psycholoog het filmpje, op een door haar vooraf gekozen moment, stopzet en de ouders vraagt wat hen hierin opvalt wordt moeder positief verrast door de opmerkingen van de andere ouders. Zij herkennen meteen de spanning en strijd die deze moeder heeft met haar zoon. Allemaal kunnen ze voorbeelden noemen uit hun eigen situatie. Die herkenning geeft lucht. Ook geven ze aan onder de indruk te zijn van de rust die deze moeder wist te bewaren. Een andere moeder vertelt hoe zij de afgelopen maanden veranderd is in haar manier van reageren naar haar kind toe en wat voor, positief, effect dat heeft gehad op haar kind. Er ontstaat een gesprek over emoties en grenzen stellen.

In de ouder-kind dagbehandeling wordt een omgeving gecreëerd waarin ouders een steunbron voor elkaar kunnen zijn en elkaars veerkracht kunnen aanspreken. Deze veerkracht kan gevonden worden in verschillende factoren, waaronder ook cultureel bepaalde tradities, religie en betekenisgeving. Met elkaar onderzoeken ouders in de dagbehandeling wat goed ouderschap voor hen betekent. Met oog voor hun eigen opvoeding, culturele achtergrond, ervaringen en overtuigingen. Hun eigen factoren van veerkracht. De open en nieuwsgierige houding naar elkaars beleving en achtergrond, van zowel de therapeuten als ook de andere ouders, is de basis voor het ontdekken en aanboren van die veerkracht. Er kunnen verschillende opvoedingsstijlen zijn in verschillende culturen, maar er lijkt een universele basis te zijn van sensitiviteit en aandacht voor wat een kind nodig heeft (Mooren, Bala, 2016). Ouders gaan samen op zoek naar hoe die universele basis er voor hen uitziet.

Een andere jonge moeder, uit West-Afrika, laat 's ochtends haar frustratie merken. 'Dat naar je kind toegaan en op ooghoogte willen communiceren waar jullie het steeds over hebben', ze durft eerlijk te zeggen dat ze het maar niks vindt. Haar zoon moet gewoon luisteren, respect voor haar hebben. Klaar. Zo ging het bij haar vroeger ook.

Sowieso ervaart ze het als intens hoe ook wij als therapeuten steeds oogcontact met haar willen maken. Dat is zij absoluut niet gewend vanuit haar eigen cultuur. Uit respect maak je geen oogcontact in gesprek met mensen die ouder zijn dan jij. Er ontstaat een mooi gesprek met de moeder over de rol die wij voor haar hebben. En wat het verschil in onze leeftijden daarin ook betekent. De een voelt meer als een grote zus. De ander heeft misschien meer een soort moederrol. Wat betekent dit in de benadering van die persoon? In het oogcontact bijvoorbeeld.

En we brengen het gesprek terug op haar zoon. Op wat zij uiteindelijk wil voor haar kind en in de relatie met haar kind. Hoe wil ze de opvoeding vormgeven voor haar zoon,

die opgroeit tussen de Nederlandse en Afrikaanse cultuur? Haar zontje van drie komt aanlopen met een stuk van de houten treinrails. Non-verbaal vraagt hij haar om te helpen de treinbaan verder te bouwen. Het gesprek is voor nu even klaar, maar er kan zeker over dit onderwerp door worden gesproken in de oudergroep.

Tot slot

Het werken met deze gezinnen brengt verschillende uitdagingen met zich mee. Als het gaat om aandacht voor verschillende culturele achtergronden zijn enkele praktische zaken zeer helpend, zoals het inzetten van een tolk, maar ook bijvoorbeeld informatiemateriaal kunnen bieden wat bij ieders situatie aansluit en in verschillende talen beschikbaar is. (Zie de QR-code op bladzijde 4 voor de verwijzing naar de cultuursensitieve sociale kaart van ARQ) Daarnaast is het creëren van een setting waarin met een open en nieuwsgierige houding gekeken kan worden naar ieders eigen beleving en achtergrond van belang. Zo kunnen ieders eigen factoren van veerkracht aangeboord worden. De steun en feedback die de ouders elkaar kunnen geven op deze ouder-kind dagbehandeling is een wezenlijk en krachtig onderdeel van het werken met verschillende gezinnen in de spelkamer. <<

Bronnen

- > Goed ouderschap in moeilijke tijden; Handleiding voor meergezinsgroepen met vluchtelingen, Trudy Mooren, Julia Bala (2016) Utrecht: Pharos
- > Multi-Family Therapy; Concepts and Techniques, Eia Asen, Michael Scholz
- > Multi-problem families in intensive specialized multi-family therapy: theoretical description and case study report, Mathilde Overbeek et al, Journal of Family Therapy, 45(1), 81-93 (2021)

Dit artikel is verschenen in:

Spelenderwijs

Vakblad voor speltherapie
Winter 2024/2 Jaargang 29
Oplage: ca. 1000 ex.

Copyright

© Spelenderwijs Vakblad
voor speltherapie 2024

Onder de volgende voorwaarden bent u vrij om materiaal uit Spelenderwijs Vakblad voor Speltherapie te delen met (toekomstige) vakgenoten en andere professionals in het kader van kennisdeling:

- Het materiaal is niet bewerkt.
- Er is geen sprake van een commercieel oogmerk.
- Vermelding van:
  - Spelenderwijs Vakblad voor speltherapie als bron;
  - de betreffende auteur(s);
  - de titel van het betreffende artikel;
  - de betreffende editie, jaargang en paginanummers.

In alle andere gevallen is voorafgaand toestemming van de redactie nodig.

Missie

Spelenderwijs Vakblad voor speltherapie is bedoeld voor speltherapeuten en andere professionals die met speltherapie te maken hebben. Spelenderwijs Vakblad voor speltherapie publiceert artikelen over de praktijk, theorie en onderzoek op het gebied van speltherapie.

Daarnaast biedt het vakblad ruimte voor artikelen over de inhoud en positie van de vaktherapeutische beroepen, opleidingen, buitenlandse ontwikkelingen en recent verschenen literatuur.

Uitgever

Spelenderwijs Vakblad voor speltherapie is een uitgave van de NVVS (Nederlandse Vereniging van Speltherapeuten).

Ontwerp

Enbloc reclamewerk, Amsterdam

(Hoofd)Redactie

Ada Vermeulen, Manon Peters,
Marjolein van der Most,
Rianne Koelewijn

Abonnement / losse nummers

Leden van de Nederlandse Vereniging van Speltherapeuten ontvangen het vakblad als onderdeel van hun lidmaatschap. Geïnteresseerden kunnen zich abonneren of losse nummers aanvragen (onder vermelding van jaargang en nummer) via: info@vaktherapie.nl.

Kopij

Richtlijnen voor kopij kunnen worden opgevraagd bij de redactie. Kopij of een idee voor een bijdrage kunt u mailen aan: redactiespelenderwijs@speltherapie.net

De redactie doet haar uiterste best artikelen op kwaliteit, verantwoording en bruikbaarheid te toetsen. Zij is echter niet aansprakelijk op de inhoud.